

DR. DWORÁK JÓZSEF

A hazai tájékozódás első szakkönyvét 1954-ben adták ki. Az ábrákkal és a korabeli versenyek leírásával bőven illusztrált 135 oldalas kiadvány címe: Természetjáró versenyek rendezése. A szerző az '50-es évek kiváló sportolója, idén 82. évébe lépő jogász-kohómérnök, a ma is aktív dr. Dworák József a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium sportirodájában fogad. Az asztalon iratkötegek: turista terepgyakorlatok és természetjáró versenyek dokumentumai, újságcikkek, útvonalleírások, jegyzőkönyvek, szabályzatok és jelvények garmada. Örömmel mesél, ömlik belőle a szó: események, személyek, helyszínek, nevek, dátumok véget nem érő sorával idézi fel fiatalabb éveit hihetetlen részletességgel és pontossággal.

Hogyan lettél természetjáró?

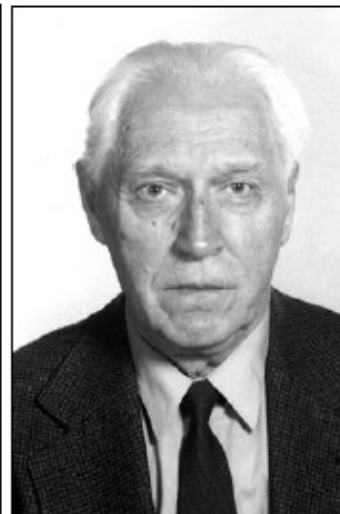
1924-ben születtem a József városban. Első gimnazistaként 1935 márciusában vettem részt első túrámon a 327-es Loyolai Szent Ignác cserkészcsapattal. Ettől kezdve minden túrára a mai napig naplóban van. Az 1937-es hollóközi első nyári táboromba már a Baross cserkészcsapattal szálltam, legrégebb barátaimat is innen szereztem. A csapatvezető Obernyik Ede volt, a turistáskodásban elkötelezett kiváló szervező. A háború után mint a Pénzügyminisztérium rangban harmadik vezetője alakítottam meg a Közalkalmazottak Sport Egyesületét, amelynek színeiben nyertem életem első és talán egyetlen versenyét 1947. április 20-án dr. Szentpétery Tibor és dr. Vízkelety László barátommal.

Mikor indultál először versenyen?

Érettségi után 1942-ben kezdtem meg tanulmányomat a Pázmány Péter Tudomány Egyetemen. Azért jelentkeztem jogásznak,

mert ezt a szakot munka mellett is el lehetett végezni. Októbertől a csepeli Weiss Manfréd Acél és Fémipari Művek vasöntő üzemében lettem tisztviselő. A Magyar Turisták Egyesületének itt is volt egy helyi szervezete, amit a Csepeliek Asztaltársaságának neveztek. A túravezető tanfolyam záróakkordjaként, amit vizsgának is tekinthetünk volt egy terepgyakorlat az Oszoly környékén. Tetszett a dolog, de akkor ezt még nem versenynek nevezték, hanem terepgyakorlatnak.

A Magyar Turisták Országos Szövetsége 1942. augusztus 22-23-án rendezte első országos éjjel-nappali terepgyakorlatát a Vértesben. A 21 benevezett csoport közül 19 jelentkezett az indulásnál. Este 8 óra 45 perckor indult az első csoport, ezután tízperces időközzel indultak a többiek. Minden csoport géppel írott útírányutasítást kapott. Másnap a gesztesi menedékházból indultak és Felsőgallán az állomás melletti vitéz Tóth-féle vendéglő kerthelyiségében várták a beérkezőket. Első lett a Magyar Munkások

Dr. Dworák József - 2006

Turista Egyesülete, a csoport tagjai Kleiner Imre, Mike István és Rohály Mihály voltak. Az első helyezett a honvédelmi miniszter úr vándordíját vehette át. Vándordíjat kapott a többi helyezett csapat is. Az első három csoport minden tagja helyezési érmet, a többi résztvevő beleértve a rendezőség tagjait is a Szövetség ez alkalomra készített emléklapoktját kapta meg.

Az MTOSz második összetett országos terepgyakorlatát a következő évben 1943. május 15-16-án került sor, amelyre már 28 egyesület és osztály 3-3 járőrből álló csoportja nevezett be. A rendezvény rangját jelezte, hogy a Magyarút állomásig utazó résztvevőkkel tartott dr. Zsembery Gyula a Szövetség elnöke és a Honvéd Térképészeti Intézet két magas rangú tisztje. Különböző egyesületek érdeklődői mellett több leventecsoporthoz ifjú-vezetője is eljött. A versenyző csapatok között volt két levente csapat, valamint a rendezésbe is nagyobb számmal osztottak be leventéket. A kisinóci TIT menedékházig tartó éjszakai szakasz után nappal Törökmezőn a térké-

Az 1952. évi budapesti természetjáró bajnokság menetutasítása

A) csapat: Indítóállomás: Potátszás.

Készítsen útvonaltervezetet a következő útvonalról:

Az indítóállomástól elindulva keresse meg a térképen a Dobogó aljában jelzett kolostor-romokat, majd kövesse a romok felett haladó utat állandóan a völgy Ny-i oldalán annak irányának megfelelően felfelé haladva. A 372 magassági pont vonalától kb. 500 méterrel feljebb keljen át a völgy K-i oldalán haladó útra, azon folytassa útját és menjen fel az Amadé-vár tetejére.

Folytassa útját a 763 magassági pont felé vezető gerincen, majd a gerincről letérve a 763 magassági ponttól D-re jelzett erdővágások legnyugatibb pontjáról Ny-ra elterülő tisztásra érjen ki. Innen a jelzett erdővágáson tovább haladva, tetszésszerűen úton érje el a Kőlepu-érházat. Az érháztól ereszkedjen le a Nagy-patak völgyébe, majd a N. Sertéshegy és a Dorgó-hegy közötti völgyben kapaszkodjon fel a Dorgó Vány-ig, amely a 657 magassági pont közelében van.

Közben érintse az utóbbi völgyben annak D-i oldalán lévő barlangot. Innen az említett kúnyhóg terjedő útvonalszakaszon, a Hosszúkö 744 magassági ponttól 5700 vonásra és 800 méterre lévő ponton külön feladatot kap, amelyet a 2:15 óra alatt kell megoldania. Ezt az időt kalkulálja bele tervezetébe.

A Dorgói kúnyhó érintése után keresse meg a Pengőköt, amely a 749 magassági ponttól 5800 vonásra 400 méterre van. (Térképen bejelölt piros pont) Ezután érintse a Pinkutat és a közelében lévő házat. További érintendő pontok az István-kút, a Fehér-kút...

P O R T R É

pek átadásra szólították fel a járőröket, ahonnan a rendezők vezetésével csoportokban mentek le Nagymarosra. Itt meglepetésükre azt a feladatot kapták, hogy a kiosztott papírlapokra emlékeztetből rajzolják fel a megtett útvonal terepvázlatát. Az ellenőrző állomásokon feltett kérdésekre adott válaszok kiértékelése után ez alkalommal is csak utólag állapították meg az eredményt. A gyakorlaton résztvevő 26 csoport közül az első a Budapesti (Budai) Torna Egylet turista osztályának I. csapata lett.

1943-ban, a Mátyás-sportévben fordulat állt be a Szövetség életében is, amelynek neve Magyar Turista Szövetség lett. Az eddigi terepgyakorlatoktól két irányban különböző őszi gyakorlat megrendezését határozták el. A rendező ez alkalommal nem a Szövetség, hanem megbízásából a 70 éves fennállását ünneplő Magyarországi Kárpát Egyesület lett.

A másik eltérés az volt, hogy nem három személyből álló járőrök, hanem a vándordíj alapítójának kívánságára tíz tagból álló csapatok indultak. Az október 24-én

Veresegyháza és Gödöllő között elterülő dombos vidéken, rendezett gyakorlaton már én is részt vettem. Az indító és érkező állomáson kívül a terepen 4 állomást és 6 őrs helyet jelöltek ki. Az állomásokon 3-3 kérdést tettek fel a csapatoknak, továbbá a csapat egy sorshúzással kijelölt tagja további egyéni kérdésre kellett válaszoljon. A díszvendégekkel és levente díszszázaddal körített gyakorlaton a honvédelmi miniszter úr által adományozott vándordíjat az első helyezett TEBÉ Leventék csapata kapta meg.

A terepgyakorlatok szervezésében, rendezésében illetve felügyeletében oroszán szerepet játszó dr. Szuniogh Árvay Nándor a Turista Ertesítőben ez alkalommal is szükségesnek tartotta nyomatékosan kifejteni véleményét a versenyszerűség ellen. Leírja, hogy a mai rohanó, állandó idegfeszültségben élő világban az emberek mindenhol a versengést, vagy annak lehetőségét keresik, ezért a turistáskodást is igyekeznek valamilyen formában a versenysportok világába besorozni. Ilyen tudatos, vagy tudatalatti célnak pedig kitűnő eszkö-

zül szolgálhat a terepgyakorlat, ahol a végcélnak minél kevesebb büntetőponttal való elérése, mintegy a versenyszerűség látzatát alkalmas felkelteni. A természetjárásnak nem a rekordokra való törekvésnek, hanem a szép, a harmónia utáni vágyaknak kell mozgató rugója lennie. A terepgyakorlat csak eszköz arra, hogy turistákat, illetve turistákból jobb turistákat neveljen, olyan természetjárókat, akik nemcsak lábbal járnak a hegyeket-völgyeket, hanem öntudatosan, fegyelmezetten, szívvel-lélekkel, s főként nyitott szemmel.

Milyen turista voltál, hol túrázhattál?

Már az 1939-es nyári bakonyi cserkész táborban találkozhattunk erdélyi fiúkkal. Észak-Erdély visszacsatolása után 1942. nyarán pályázaton nyert 40 Pengővel juthattam el először Székelyföldre majd a következő évben a Radnai-havasokba. 1944. május-júniusában az egyetemi hallgatókat munkaszolgálatra kötelezték, ami alól, mint hadiüzemben dolgozó mentesülhettem volna. Alkalmi sérülésem miatt felkötött karral, önként jelentkeztem munkaszolgálatra, hogy kijussak a Kárpátokba. Gyergyótölgyesenél 400 magammal védvonalat építettünk 1000 méter magasságban, amikor csak tehettem túráztam. Egy túrázás miatti késésért négy nap fogdát kaptam. Örömmel vettem, hogy a fogdában kevesebb a bolha, mint a szállásként szolgáló 12 személyes finn sátorban.

Hazatérésem után a front közeledtével a Weiss Manfréd Művek nyugatra telepítését készítették elő. Szívesen indultam volna, hogy eljussak az Alpokba is, de a vasöntödét nem kívánták vinni.

Dworák elnök eligazítást tart az 1951. évi Budapest Bajnokságon

Hummer István az MTE Csepeli osztályának vezetője intézte el, hogy a Dunai Repülőgépgyárral mehessek. Egy év múlva 1945 októberében jöhettek haza, ebben volt alpesi túra, de volt amerikai hadifogság is. A jogon keresztfeléves lettem, hogy nem kelljen bevonulnom a „demokratikus” hadseregbe lehallgattam 2 évet a József Nádor Közgazdasági Egyetemen. 1948-ban visszamentem Csepelre. A turistaságban a „reakciós” MTE-t eltörölték, csak a Természetbarátok Turista Egyesülete, a TTE létezett, mert tagjaik korábban illegális kommunisták voltak. Vezetőik gyorsan zsiros állásokba kerültek, csak a munkások maradtak az egyesületben. Így hamarosan szakosztályvezető lettem. Tulajdonképpen az vagyok ma is itt a GKM-ben.

Hogy indult a sportélet a világháború után?

Az első gyakorlatot 1946. novemberében a Duna Sport Club rendezte meg. Ők voltak azok, akik Berend Ottó kezdeményezésére Magyarországon először rendeztek turista terepgyakorlatot, 1935. április 14-én Budakeszi környékén. Tevékenységüket a biztató kezdet után azonban a politikai változások egyre jobban visszaszorították. A vészkorszak elmúltával Berend Ottó újult erővel kezdte meg a szervezést, vezetése alatt jött létre a Magyar Vándorsport Szövetség hivatalos terepgyakorlat-bizottsága 1947. október 22-én. A bizottság hamarosan összeállította, és 1948-ban megjelentette a Turista Tájékoztató Terepgyakorlatok Szabályzatát. Ezt követően megszorodtak a rendezvények, amelyeket egyre inkább terep versenyek kezdtek nevezni. Ezeket rendszeresen részt vettem előbb versenyző-

ként később inkább rendezőként. 1949. október 16-án is mint rendező voltam jelen a Magyar Természetbarát Szövetség országos versenyén, amelyet már bajnokságnak neveztek. A versenyre 24 nevezés érkezett, de csak 23 csapat indult, mivel a Hatvani Cukorgyár csapata a cukorgyártási idény miatt visszalépett. A Duna Sport Club a megkívánt 5 fő helyett csak 4 fővel jelent meg, így csak versenyen kívül indulhatott. Az indítás előtt Torbágy vasútállomáson Kováts Ferenc a Szövetség alelnöke rövid beszédében hangsúlyozta a terepverseny honvédelmi fontosságát. A csapatokat rövidnek számító 8 perces időközökkel indították. Az Úttörővasút Ságvári-liget végállomásánál lévő célíg 6 állomást kellett érinteniük. Az első meglepetést az okozta a résztvevőknek, hogy térképet nem kaptak, hanem egy nagyítón keresztül megnézhetők hová kell menniük. Az első állomáson barátságosan letépték hátizsákjaikat, és puskát nyomtak kezükbe, hogy egy 25 m-re lévő céltáblára 5 lövést adjanak le. A következő állomás papírcsikra gépelt szöveg utasítása így szólt: „Induljon el a községi határon ÉK irányban és menjen a Kiskopasz-hegy 352,9 m magasságú pontjához.” A menetutasítás mindig csak a következő állomásig szólt, esetenként térképet is adtak hozzá. Az állomásokon különböző feladatokat kellett megoldani. Ezek között szerepelt irányfűsű, célba dobás kislabdával valamint két, egymástól 8 m-re lévő fa között kifeszített kötélben való átmászás. Ez utóbbi feladat lehetőséget teremtett a női csapattagok fehérnemű viseletének tanulmányozására. Más állomásokon voltak a természetjárással kapcsolatos elméleti kérdések is, meg olyanok

mint például: Miért a Szovjetunió a béke óra? Ki Micsurin? Mi a feladata a turistaságnak, mint tömegszervezetnek? No és hogy a szocialista öntudatra ébresztés se maradjon el megkérdezték azt is: Tervkölcsonjegyzésben hogy vettek ki részed? Údító feladatnak számított, hogy a IV. állomásra vezető új vadászösvénynél a csapatok 2 percig gyönyörködhetnek a panorámában.

A bajnokságot a Magyar Optikai Művek csapata nyerte meg 72 hibaponttal. Második lett a Közalkalmazottak SE 124, és harmadik az Állami Mélyépítéstudományi és Tervező Intézet 143 hibaponttal.

A versenyt követő csütörtökön megtartott ünnepélyes díjkiosztáson az első három helyezett különböző méretű serleget, minden résztvevő emlékjelvényt, a legjobb vidéki egyesület és a rendezési munkában kiválóan résztvevők oklevelet kaptak. Az eredmény kihirdetése után Erős Antal az Országos Sport Hivatal sportági szakreferense kihangsúlyozta, hogy a csapatok jól fogadták az újjtásként bevezetett MHK¹ feladatokat és rámutatott a terepversenyek fontosságára, valamint az O.S.H.-n keresztül a népi demokrácia támogatásának jelentőségére és további jó munkára hívta fel a megjelenteket.

Miért és hogyan írtad meg a Természetjáró versenyek rendezése című könyvedet, amely az első hazai tájékoztatói szakkönyvnek tekinthető?

1951-ben alakult meg a Budapesti Testnevelési és Sport Bizottság, még ebben az évben felkértek a B.T.S.B. mellett működő Budapesti Társadalmi Természetbarát Szövetség elnökének. A természet-

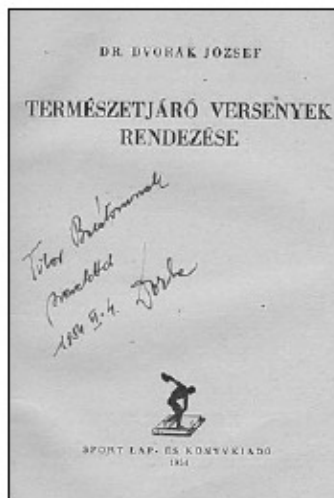
¹ Légy Munkára Harcra Kész Jelvényt szerző szocialista tömegmozgalom

P O R T R É

járás népszerű és elismert sportág volt. Az 1951-ben megjelent Szabályzatszerintmárversenysport. Ez az időszak a magyar sportmozgalom aranykora, gondoljunk az 1952-es Helsinkii Olimpia 16 aranyérmére, Iharos Sándor és a többiek világcúcsaira. Pezsgett a levegő. Az 1953-as Versenyszabályzat a természetjárást is besorolta az egységes sportági minősítési rendszerbe. A természetjárás legmagasabb követelményének formájaként a tájékozódást tekintettük. A versenyrendezésben ezt a követelményt kellett érvényesíteni. Sok versenyt elemeztem ki abból a szempontból, hogy lehet a félreérthető utasításokat elkerülni, az egyenlő feltételeket megteremteni. Az itt is látható vaskos kéziratból gyorsan könyv lett. 5.000.- Ft-ot kaptam érte, ez nagy pénz volt. A könyv akkor sokat lendített, ma pedig az 50 évvel ezelőtti tájékozási sport hiteles dokumentumának tekinthető. A rendezésről szóló könyv sikerén felbuzdulva magáról a versenyzésről kezdtem könyvet írni. Akkor már tudtuk, hogy Skandináviában tízezrek csinálják, és hogy a futás dominál. Szövetségbeli munkám évekig minden időmet elrabolta, nap mint nap csak késő este értem haza. A család miatt váltanom kellett, 1957-ben lemondtam az elnökségről. A második könyv írása félbe maradt.

Elnökség alatt milyen volt a versenyélet a BTSZ-ben?

Ekkor kezdődött a szervezett természetjáró versenyzés az országban, a vezető szerepet Budapest vitte. Ebben az 1951-es dossziében 18 verseny anyagát láthatod. Az áprilisi Felszabadulási verseny után júniusban A és B bajnoki elődöntőt rendeztünk, ahonnan a legjobb csapatok jutottak be a szeptemberi Országos Bajnokságba, de novemberben Budapest Bajnokságot is

Az első tájékozási szakkönyv

rendeztünk. A versenyzés gyors fejlődése hozzáértő versenybírókat is igényelt. Az első versenybírói tanfolyamot Dobogókön tartottuk. Ma is őrzöm bírói igazolványomat, amely az 1-es sorszámot kapta. Az akkori rendezői feladatok nehezen hasonlíthatók össze a maiakkal. A Sátorosban rendezett 1952. évi Budapesti Természetjáró Csapatbajnokság forgatókönyve mint láthatod egy vaskos kötet. Ez volt az első túratervező verseny, három helyről induló öt szakaszon összesen 120 km útvonalat tettek meg a csapatok június 6-7-8-án. A versenyen 32 állomás és 25 postaláda volt. Minden állomásra kellett személyzet, akik időt mértek, kiadták a feladatokat és adminisztráltak. Ne feledkezzünk meg a szállásszervezésről és az utaztatásról sem. A sorsolás a vonaton történt, a 9 fős csapatokat 3 részlegre bontották, akik Hernádszurdokra, Sárospatakra illetve Sátoraljaújhelyre utaztak tovább. Addig is elméleti feladatokat kellett megoldaniuk. A felvezetés és seprés mellett az értékelés sem maradhatott el. A helyszínen nem sikerült eredményt hirdetni, erre csak a vonaton kerülhetett sor abban a külön kocsiban, amelyet

a versenyzők részére csatoltak a szerelvényhez. A rendezők feladata volt még gondoskodni arról, hogy a versenyről hír jelenjen meg a sajtóban, elkészüljön a BTSZ-nek irandó jelentés, a köszönő levelek és az eredményértékesítő.

Itt kell megemlíteni, hogy 1952-ben az országos bajnokság a sportköröktől elindulva több lépcsőben lett megrendezve, úgy hogy az egyes lépcsőkből a továbbjutást több versenynek kellett eldöntenie. Budapesti vonalon ez azt jelentette, hogy minden sportkörnek 9 főből álló csapattal kellett a bajnokság küzdelmeiben részt venni. A benevező sportkörök egy versenyt rendeztek és egymás rendezvényein is részt vettek. Budapesten 12 sportkör jelentkezett erre a nehézfeltételű versenyrendszerben való részvételre, ezek közül a 6 legjobb jutott az előzőekben ismertetett budapesti bajnoki döntőbe. A győztes a Bp. Haladás lett a Lokomotív és az ETSK előtt. Az Országos Bajnokságon is a Haladás diadalmaskodott.

1950-ben a közkézen lévő térképeket be kellett szolgáltatni. A versenyeken a szöveges utasítások mellett szabadkézi vázlatokat, pausz másolatokat vagy fekete-fehér fotokópiákat használtunk. Bebizonyosodott, hogy a félreérthető megadásokat csak a feladat térképen való bejelölése teheti korrektté. 1956-ban már nem adtak büntető pontot a sietésért, ezt aztán az 1957-es Szabályzat rögzítette. 1957-ben kijutottam Csehszlovákiába Hrabusicéba a Szlovák Pohár versenyre. A versenyzés ott is a természetbarát mozgalom része volt. A tájékozási futás csak később vált ki a természetjárásból de nem hiszem, hogy a természet szeretete, ismerete nélkül érdemes lenne csinálni!

/bozán/